

The map shows the Sakkola region, a central area in Finland. The Sakkola River flows from the north towards the south. Key locations include Sakkola, Viikkola, Rautu, and Rautu. The map also shows the borders of neighboring municipalities: Raasiku to the north, Viikkola to the west, and Rautu to the south. The map is oriented with North at the top.

A black and white photograph of a tall, ornate metal candelabra. The candelabra features a spherical cage-like structure made of thin metal rods, which holds several lit candles. The base of the candelabra is a decorative, star-shaped metal stand. In the background, a fireplace mantel is visible, adorned with various decorative items, including a small framed picture and a vase. To the right, a small table or pedestal is partially visible. The overall scene is set in a room with a textured wall.

Pentti Pärssinen on takonut lähetyskynttelikön Juupajoen seurakunnalle.

Rauha ilman ehtoja

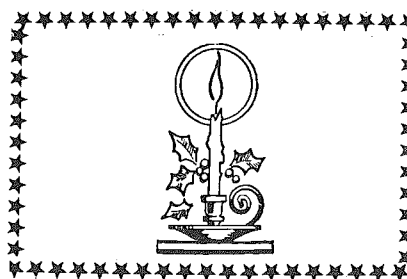
Kuluneen syksyn aikana suomalaiset ovat muistelleet 40 vuoden takaisia aikoja. Monia vuosia kestänyt uuvuttava sota päättyi silloin rauhansopimukseen. Rauhaa kansamme kaipasi, mutta siihen liittyvät ehdot olivat kuitenkin hyvin raskaat. Ehkäpä kaikkein raskaimmin nämä ehdot joutui kokemaan karjalaiset, jotka joutuivat jättämään kotiseutunsa ja asettumaan uusille tuntemattomille asuinsijoille. Nämä uudet kotiseudut ovat jo tulleet teille tutuiksi, mutta varmaan ajatuksenne vielä usein palaa lapsuuden ja nuoruuden asuinsijoille. Ne ovat useimmiten hyviä muistoja kodin rauhasta, luonnon kauneudesta, suurista ja pienistä tapahtumista. Kaikki ne ovat taakse jättänyt, jota ei enää saa takaisin.

Joulu julistaa meille jälleen rauhaa, joka tuli maan päälle Jeesuksessa Vapahtajassa. Jeesus ei ole tuonut ulkonaista rauhaa maailmaan, vaan jotakin vielä enemmän, sisäisen rauhan, joka tunnetaan sydämissä. Me voimme sanoa lauluntekijän sanoin: ”vaikka vainen maailma, myrskyisenä pauhaa, sydämemme levossa, nauttii joulurauhaa.” Miten tuon rauhan saavuttaisimme? Usein juuri joulun aikaan ajatuksemme palaa lapsuuteen, jolloin todella tunsimme joulurauhan. Aikuisikä on kuitenkin tuonut elämään niin paljon huolia ja murheit, kiireitä ja velvollisuuksia, ettei joulunakaan tahdo päästä oikeaan tunnelmaan. Meillä tulisi yhä olla lapsen mieltä eläytyä aidosti joulun sanomaan. Asetamme helposti itsellemme ehtoja, jotka meidän tulisi täyttää Jumalan rauhan kokemiseksi. Jumala on tehnyt kuitenkin rau-

Kirkkotie Olemisemme

*Kaunis, pehmeä, luminen tie.
Molemmiin puolin talviset timantit
puiden oksilta tuuli vie.
Ne poskille lapsen putoilee, sulaa
vai kyyneleitäkö lie...
Lapsuutta kaipaavat, nuoruuttakin
kun ystävän suudelma
kuivasi kyyneleet nuo.
Miehuus jo meni touhuissa elon...
Taas talviset timantit
vanhuksen poskille sulaa
vai kyyneleitäkö lie...
Tule ystävä, suutele taas!
Ehdithän vielä ennenkuin
nukun hangen alla maass'.
Niin kaunis on kirkkotie
mi' timanttimestien halki vie.
Taas kerran joulun
muistoissa elää saa.
Lumitimantit poskilla
vanhuksen sulaa
vai kyyneleitäkö lie...*

Kl P

han Jeesuksessa ilman ehtoja. Meidän ei tarvitse maksaa korvauksia, meidän ei tarvitse lähteä minnekään, vaan saamme sellaisina kuin olemme, syntisinä ja täysin ansiottomina ottaa vastaan Jumalan armon ja anteeksiantamuksen Jeesuksen sovintoveressä. Tätä varten Jeesus syntyi maailmaan. ”Hän on meidän rauhamme”

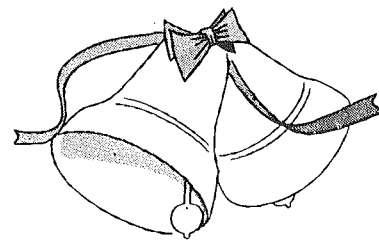
Kristillinen seurakunta kokoontuu jälleen joulun aikana viettämään juhlaa myös joulu-evankeliumin ääressä, joka vain voi tuoda sydämille joulurauhan ja ilon.

Tule Sinäkin sanan kuuloon!

Aarre Laitila

*Siinä meidän olemisemme,
että kaikki on.
Viisaita kasvoja, legendoja,
tyhjiä pihvoja, raunioita,
ydinvoimaloita.
Miljoonat sanojen tuulimyllyt
pyörivät maapallon ympäri.
Kaiken olemisessa
yhdistyneet kansakunnat
ovat ihmistä, metsiä, vesiä,
taloja, lintuhäkkejä
suuria ja pieniä
kansoja varten
ja Pyhä Istuin siunaa
kansat maailman ääriin —
suo, sammal, ruoste, bakteeri-aika
vaativat osansa
kaiken olemisesta.*

Vivi Paasikunnas

Jouluna 1984

*On Jeesuksen syntymäjuhla.
Riennämme seimelle.
Siellä kohtaamme piltin pienen,
Lapsen Taivaisen.*

*Sinne enkeli taivaan neuvoi
paimenet matkalleen.
Tähti taivaan johti
tietäjät Itämaan.*

*Täällä kylmässä Pohjolassa
me joulua vietämme.
Ajatuksin luoksensa sinne
Beteleemiin riennämme.*

*Monivaiheinen matka on täällä
Karjalan lapsen tie.
Ehkä kerran Jumalan luona
koti ylhäinen meillä lie!*

Laina Huuska

Lapsuuden muistoja

*Sinä Karjala, rakkain syntymämaa.
En koskaan voi Sinua unohtaa.
Sinijärvet, Likolammet ja lepikkohaavat,
ne aina mielessä asustaa.
Koti rakas, valkoiset omenapuut
— pihan piiriä kaikki...
Kauniisti kukkivat apilapellot
ja metsästä kuuluvat karjan kellot...*

*Kun nämä muisti tavottaa, sen arvaa:
Sydäntä lämmittää...
Olen kauan orvoksi vanhemmistani jäänyt maailmaan.
He nukkua saavat Karjalassa synnyinseudullaan...
Tääl on päivä pitkä, vielä pitempi yöllä.
Murhe mieltä painaa, suru sydäntä sijaa...
Ei rakkaan kodin rauniolta
edes tuhkaa voi käsin koskettaa
— sen toiset omistaa.*

*Kodin rauniot, pihan polut
nurmikko peittää.
Muistan lapsuuden leikkeineen,
kun kuurupeittoa leikittiin
Simolan pihamaalla
yhdessä naapurin lasten kanssa.
Olimme kaikkea huolta vailla.*

*On kauan nukkunut Simolan Loviisa...
Sitten nukkui naapurin Maria.
Joku vuosi sitten nukahti Viki...
Meistä naapureista ja ystävistä
jo monta on Enkelien kanssa laulamassa.
Meistä jäljellä minä ja ”Simolan Ville”...*

*Täällä ikävällä iltani lopetan
— samoin aamulla aloitan...
Hartain toivoni olisi:
vielä nähdä synnyinseutuni.
— Ehkä on harhaa kaikki tämä...
Sen Luoja yksin tietää...*

Helmi Mäkinen o.s. Kallonen
Petäjärveltä

Kypsytminen

*Kypsy, kypsy ihminen
lailla pellon laihon.
Vaikka tekee kipeää
alla sateen painon.*

*Elon arki ahdistaa,
harvoin juhlahetki saa.
Kypsy, kypsy ihminen
lailla pellon laihon.*

Syysmielteitä

*Taas ihailen syksyn näytelmää,
olen niinkuin syksyn lehti:
Minä janoan yhä elämää,
yhä sieluni elää ja hengittää
vaikka syksy tulla ehti.*

*Ei lehti syksyllä vihreä,
voi irrota emäpuusta.
Sen aika vielä on kypsyä
ja kuunnella syksyn myrskyä,
ei murhetta kantaa muusta.*

*On joskus syksyllä lämmin sää,
käsi tuulen lempeä, hyvä,
Se lehden hellästi herättää,
ja viimeiseen lentoon lennättää.
— Maan sylissä lepo on syvä.*

Elsa Tuokko

Sananparsia

*Etelän tuuli talven tuop, mut
pohjone pois aijoa.*

*Joul on, ni joulun paista akka
toineki räpys!*

*Hyvä Tuomas joulun tuopi, paha
Nuutti poijs viepi.*

*Minijä varat ei riitä ko Tuomoa-
päiväst jouluu.*

*Tuomas kulkua tuoppi kainalos
ja uotteluo jouluu.*

*Enne kesä lehmättä, ko joulu
Akatta.*

Hiirki säästeä jouluks.

*Kirkkuo peäsyö joulun joka
mies, mut se on mies, kuka peäsyö
peäsijäisen.*

Kiviniemen jouluja ja Kurkijoen Lopotissa

Kiviniemeen muutto muutti elämäni ihan toiseksi. Varhaislapsuus loppui. Ei ollut enää turvallisen rajoittuneisuuden tunnetta. Kun nyt vanhana erottelen tuota tunnetta niin se oli epämääräinen. Myllytorpan kodin perinteellinen elämämuoto muuttui kiireiseksi. Kesken tekoinen koti ei tuntunut niin viihdyttävältä kuin jo vuosia valmiina ollut asuinpaikka. Huoneet olivat pienempiä, epämukavampia varsinkin laipioitu tupa.

Ajatkin olivat kireää, rauhatonta epävarmuutta. Vapausota oli kynnyksellä. Ja sota — veljessota järkytti lapsenkin mieltä. Sodan jälkeiset olosuhteet eivät ehtineet tasaantua vanhempieni elinaikana. Heidän yrityksensä olojensa parantamiseksi jäi kertakaikkiaan kesken. Minä tunsin sen heijastuksen liiankin selvänä omalla kohdallani, mutta sen vaikutuksen osaan eritellä vasta nyt elämän illassa.

Kaikesta huolimatta joulun ajat olivat riemukkaita. Sain kutsua kotiini naapurin työt, Auran, Hilman, Hiljan ja Martan ym. Kuusen lähettyvillä leikittiin prinsessa Ruususta. Jokainen vuorollaan sai olla prinsessana. Mieleisiä olivat liikuntaleikit, kuten jänis istui maassa torkkuen, porsaita äidin oomme kaikki, arvaas kuinka peltomies, kas kuusen latvassa oksien alla. Kuinka tärkeitä olivatkaan nuo tutut leikit. Joka joulu ne tuntuivat uusilta. Uutuus oli kai toistamisen riemua. Entiset joulut sitoutuivat uusiin ja juhlahetkistä tuli perinteellinen toimitus. Sellaisena kovin juhlallinen ja arvokas — tärkeä.

Piilosilla oloa leikimme myös. Siinä leikissä oli varsinkin isäni kovasti mukana neuvomassa hyviä piiloutumispaikkoja.

Nuo kotoiset joulut loppuivat liian pian, liian äkkiä. Seuraavat 8 v olivat sellaisia aikoja, joita en toivoisi kenellekään. Joulun 1920 ja 1926 vietin isäni sisaren Anni Auteleen luona Kurkijoen Lopotissa. Hänen luonaan oli tunnelmaa, mutta enimmäkseen alakuloista. Muisteltiin ohimenneitä aikoja liian usein, liian perusteellisesti. Nyt antaisin noille muistelmille enemmän huomiota, jopa tiedustelisin lisää asioita, joista en tiennyt mitään. Vanhempieni elämää ennen minun muistini rajoja. Mutta silloin tuntui kuin kaikki olisi pysähtynyt menneisyyden ja tulevaisuuden välimaille ja seisoi siinä painavana, harmaana, takertuneena toivotonmuuteen. Olemassaolon iloa ei ollut. En ymmärtänyt, että juuri nyt nykyhetki oli elämässä tärkein. Tahtomattani elämä valui kuin vesi erämaan hiekkaan. Tuntui kuin ilo olisi ollut kiellettyä koska olin orpo. Minun ainoana tehtävänä oli surra ja taas surra. Olemattoman kaipaamista vain.

Toisin olisi pitänyt kohdella lasta. Harrastuksia herättäviä toimintoja. Toimiton sureminen olisi pitänyt muuttaa iloksi. Itse olin voimaton. Monta asiaa olisi voinut olla toisin. Olin liian yksin surujeni kanssa. Suru on rasittavaa varsinkin jos muuttuu itsesääliksi. Terveellisen ankara kasvatusta on nuorelle tärkeä. Nuori tarvitsee kuria ja välttämättömästi auttavaa rakkaut-

ta. — Toisekseen olin noihin aikoihin hyvin sulkeutunut luonne, jota vieraan oli vaikea ohjailla. En valittellut. En kiukutellut. Kun nyt selvittelen itselleni noita aikoja, niin olin shokkitilassa ja olisin tarvinnut nopeaa apua. Omin avuin meni vuosia tasapainon saamiseen. Liekö normaalia olotilaa vieläkö?! Nyt kuitenkin ymmärtää miten olisi pitänyt olla. Ja se on lohdullista, sillä joka hetki on nykyisin tärkeä. Ja yrittää korjata mitä vielä voi muuttaa paremmaksi. Jos ei onnistu ensikerralla, niin yrittää uudelleen. Ei itsesääliä, ei lamaantumista vaan uskoa, että uusi päivä on entistä parempi! Nyt olen kuitenkin iloinen, etten joutunut Anni-tädin kanssa yhteyteen kuin joskus. Hänellä oli minuun painostava vaikutus.

Tahdon vielä muistella Kiviniemen kodin täydellisiä jouluja. Varsinkin joulu 1938. Silloin lapset olivat suloisia. Kekin Ville oli hyvin naamioitu joulu-ukko. Oli ihan elävää satua kun portilta valaistua tietä myöten lähestyi komea joulu-ukko vetäen kelkkaa, josta lahjasäkki salaisuuksineen kannettiin yhteisvoimin sisälle. Lastentoivomuslistalla olivat silloin pontsot ja molla-maijat. Pentti-pojalle ”ononen” — leikkihevonen. Satu oli totta tuona jouluaattona. Itsekin olin tuossa joululeikissä mukana enemmän kuin koskaan. Kaikki oli ihan liian kaunista, ihanaa ja yleellistä voidakseen jatkua. Viimeinen täydellinen joulu lapsuuskodissa on elämän rikkautta, jota on helppo viedä mukanaan vuodesta vuoteen ja elää uudelleen.

Klaudia

Pienen pojan joulukirkkomatka

Olin alle kouluikäinen, ehkä kuusi- tai seitsemänvuotias. Kaunis kesä oli jo takana. Tuli syksy, pakasta ja lunta jo ennen joulua. Isäni, joka ei ollut niitä ”joka pyhä kirkossa kävijöitä”, lupasi viedä minut joulukirkkoon. Kirkkomatka oli meiltä, Petäjäjärven asemanpuolelta, hyvin hankala. Kesällä oli Suvanto sulana välissä, josta kyllä laivalla tai veneellä pääsi ylitse ja takaisin, mutta rannasta oli vielä lähes kaksi kilometriä kävelymatkaa kirkolle.

Sakkolan kirkko oli puusta rakennettu. Tien toisella puolen mäellä oli kellotapuli ja pitäjätupa.

Sankarivainajien muistomerkki oli aivan kirkon vieressä, kirkkoalueen aidan sisäpuolella. Sinne on jatkosodan uhrina veljenikin haudattu muiden sankarien viereen.

— — —

Varhain jouluaamuna lähdimme isäni kanssa kävelen niityn poikki Piustin sillan ylitse Ryhmän puolelle. Välttääksemme jäämästä joulukirkkoon ajavien hevosten alle oli isäni tehnyt tilapäisen lyhdyn pahvisesta puunaualalaatikosta, jonka sivuille oli tehty aukot ja niihin oli kiinnitetty lasit, ettei tuuli olisi puhaltanut kynttilää sammuksiin laatikon sisältä. Rautalangan patkästä oli tehty lenkki, josta isäni lyhtyä kantoi.

Ryhmästä matka jatkui Hiekkarantaan. Matkalla isäni kertoi tien vieressä olevasta Ristinpetäjästä, johon iskettiin risti kun vainaja ohitse kuljetettiin Purpuan kaanalla olevalle hautausmaalle. Sinne hautausmaahan isänikin on haudattu. Hiekkarannasta laskeutuessamme alas Suvannon jäälle oli jään tien paikka merkitty viehkailla

— havuilla - joita oli sijoitettu lyhyen välimatkan päähän toisistaan. Nämä siksi, ettei sakeallakaan lumipyryllä eksyisi aavalla jäällä olevalta jäätietä.

Pääsimme jo Virkinrantaan ennenkuin ensimmäiset kirkolle menevät hevoset ohittivat meidät joko aisakellon tai kulkusten helistessä. Kirkkojoen (vai oliko se Matveinjoki) sillan ylitettyämme jatkoimme matkaa kirkon märkeä ylös.

Kyllä silloin jo pienen pojan jalat väsytti, kun varhaisen aamuhätyksen jälkeen jouluyönä jännittyneenä kävelee noin 6—7 kilometrin matkan.

Päästyämme kirkolle jätti isäni lyhdyn hevospuomin viereen ja laittoi tähteksi jääneen kynttilän tasakuunsa.

Mentyämme kirkkoon vei isäni minut urkuparvekkeelle, josta oli vapaa näköala naisten ja miesten

parvekkeelle sekä alas kirkkosaliin. — Sivuparvekkeilla olivat naiset ja miehet silloin eripuolilla kirkkoa. Kun urut alkoivat soida, tuntui se mahtavan juhlalliselta kun sellaista ensi kerran kuulin.

Muistini mukaan kynttilöitä oli paljon. Niitä oli alttarilla, kaikissa kruunuissa ja parvekkeiden reunakaiteella.

Isäni veisasi jouluvirsiä toisten mukana. Yritin minäkin äänelläni laulaa, vaikka se on hyvin heikko lauluääneksi. Osasin minä ne jouluvirret ulkoa, sillä pitkinä talvi-iltoina suutarin töitä tehdessään isäni lauloi virsiä ja hartaita lauluja. Muistan vielä monta laulua, joskin vain osittain, vaikka siitä on kulu- nut yli viisikymmentä vuotta kun isäni niitä lauloi.

Kirkonmenojen päättyttyä alkoi päivä valjeta ja läksimme kotimat- kalle tältä ikimuistettavalta joulukirkkomatkalta. Paluumatka tehtiin kävellen kun kukaan ei pyytänyt nousemaan reen kannoille.

Tällainen oli muisto pienen pojan joulukirkkomatkasta.

Eino Suokas
Petäjärveltä

Eräs joulu- muisto

Oli tulossa ensimmäinen joulu sotavuosien jälkeen v. 1944, asuimme Pohjaslahdella, Yläjärven talossa, muodostui muutamaksi kuukaudeksi. Siis siihen asti, kun miehiä alettiin kotiuttaa eri ikäluokittain.

Olimme asuneet tässä hyvässä talossa koko syyskesän. Karjaa oli pitänyt antaa ruuille naapurin taloi-

hinkin, osan ollessa talon laitumilla. Minä kälyni Siirin kanssa olimme talon pelloilla töissä elonkorjuussa sen syksyn. Saimme kolme kertaa päivässä ruuan talosta, ja lauantaisin talonisäntä maksoi meille palkan viikon töistä, niin kauan kun he apuamme tarvitsivat.

Tämänkin talon miesväki oli armeijan hommissa, kuusi poikaa,

kuka oli rintamalla, kuka missäkin palveluskohteessa. Vanha pappa naisväen kanssa piti taloa. He olivat hyvin ystävällisiä meille.

Kun miesten kotiuttaminen alkoi, niin meidän piti ajatella taas muuttoa muualle. — Mieheni setä saikin sitten tietää, että Porissa saa vuokrata maata. Niin joukko taas pieneä. Setä vaimonsa kanssa oli jo aikaisemmin muuttanut asumaan tyttärensä luokse Tyrvälle.

Oli marraskuinen aamu, kun panimme hyntteet kasaan, hevoset valjaisiin ja karja myös matkalle. Ajoimme Kotalan asemalle ja suuntana oli Pori. — Siiri ja Leevi asetuivat asumaan Kolhoon. — Me saavuimme Poriin, asemalta suuntasimme kulkumme läpi kaupungin Hyvelän kylää kohti. Talo johon asetuimme asumaan oli Kuurin talo, jossa oli kaksi asuinrakennusta ja toisesta saimme asunnon. Talon riistä miehet laittoivat navetan ja tallin. Ja niin elämä alkoi taas.

Niissä oloissa elintarvikkeet olivat sinä talvena tiukassa, karjaakin piti luvuttaa lihaluovutukseen.

Silti joulua odotimme ja teimme parhaamme, että miten saisimme sen mahdollisimman kotoiseksi. Kyllähän meillä kinkkukin oli, en kyllä muista mistä sen saimme, mutta sokeri oli tiukalla, annokset oli niin tavattoman pieniä. Siksi me naiset pohdimme, mitä laitamme jälkiruuaksi.

Kun koko meidän perhe kokoon-tui aattona yhteen, niin meitä oli 13 henkeä kaikkiaan. Siksi päätimme, että keitetään marjapuuroa jälkiruuaksi. Mutta mistä sokeri siihen? Taas valkeni: Keitetään kuoritut porkkanat, ne ovat makoisia, ja siihen keitinveeten sekoitamme jauhot ja annamme sen imeltyä.

Sen jälkeen lisäsimme puolukat joukkoon ja rippasimme joukkoon vähän sokeria, niin hyvää oli ja maitoa vielä joukkoon.

Piirakoita leivoimme aika paljon myös ja niin olimme valmiit vas-

taanottamaan joulua ja jouluvieraita.

Aattona tulivatkin Antero ja Emma, Aune tyttärensä kanssa, samoin Siiri ja Leevi Anneli-tyttäri-neen. Näin olimmekin taas koko perhe koossa ja mukavaa oli. Lapset suorittivat ohjelmaa kuusen juurella suurella innostuksella ja kuusen luota löytyi myös joululahjoja.

Jokaisella oli hyvä mieli, hellä, ja kiitollisuus Jumalaa kohtaan.

Olihan sota loppunut ja miehet olivat tulleet ehjinä ja terveinä kotiin omaisten luo.

En koskaan unohda niitä joulu-pyhiä. Kun vanha harmaapä isä oli

poikiensa ympäröimänä, niin siinä päät yhdessä oli jokaisella paljon kerrottavaa, koska jokaisella oli omat kokemuksensa sodan vuosilta. Uskovan isän ja äidin rukoukset oli tulleet kuulluiksi, koska kaikki pojat olivat nyt siinä pöydän ympärillä.

Näillä vanhuksilla oli syvä rauha sisimmässä ja lepo, näin he kestivät kaikissa evakkotaipaleenkin vaikeuksissa. He saivat elää vielä korkeaan ikään uusilla asuinsijoilla Hattulassa. Nyt ovat jo olleet vuosia Herran Levossa.

Olkoon heidän muistonsa siunattu!

Liina Varvas

Elämänlanka

*Ohut on lanka lapsuuden,
väri on aina valkoinen.
Lanka on yksisäikeinen,
puhdas ja tasapaksuinen.*

*Nuoruuden lanka on kierteinen,
usein jo kaksisäikeinen.
Elämän tuulet sen saastuttaa,
valkoisen värin jo tummentaa.*

*Keski-ään lankaa kiristetään,
joskus se poikki katkeaa.
Solmu, toinen ja kolmaskin solmitaan,
näin uutta säiettä etsitään.*

*Vanhuuden lanka jo haurastuu,
solmukin silloin jo avautuu.
Ei solmia voi, on puolikas poissa,
kierre langasta löytyy, ei säiettä toista.*

*Yksi on säie kun elämä alkaa.
Yksi on säie kun iltaan saapuu.
Välillä kierteitä, solmuja riittää...
Muistatko koskaan
ELÄMÄNLANGASTA KIITTÄÄ?*

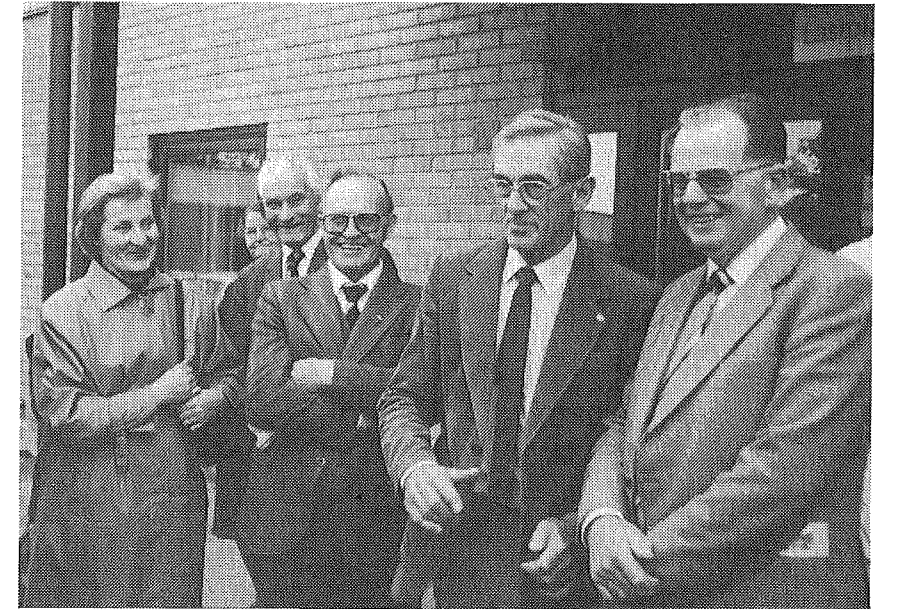
kysyy Selkku

Sakkolalaisten kummikunta-vierailu Hörbyyn

Sodan aikana v. 1942 perustettiin Hörbyssä "Yhdistys Suomelle kohdistuvaa avustustoimintaa varten". Hörbystä tuli Sakkolan kummikunta. Muodostettiin toimikunta joka sai nimekseen "Sakkola-komitea", puheenjohtajanaan hammaslääkäri Nils Frostner.

Kummikunnan avustukset erilaisia tarvikkeita ja rahaa jotka jaettiin Mannerheim-liiton Sakkolan osaston kautta, rovasti Laurilan toimiessa puheenjohtajana. Hänen lisäksi toimikuntaan kuuluivat ainakin Ida Pekkanen, Toini Valkonen, Edvard Raaska ja Anni Kurikka, myöhemmin Juho Kekki ja Aaro Lehmusvuori, aivan tarkkoja kokouspöytäkirjoja en ole onnistunut löytämään.

Kun sitten Mannerheim-liiton Sakkolan osasto lakkautettiin, luovutettiin sen jäännösvarat,

Edessä kolmas vasemmalta Hörbyn kunnanvaltuuston puh.j. Alex Andersson joka toimi retkikunnan isäntänä.

700.000,— mk silloista rahaa, Suvanto-säätiön peruspääomaksi, se kulkee Hörbyn rahaston nimellä.

Näinollen kummikunta Hörby on tavallaan Suvanto-säätiön perustajajäsen.

Yhteydenpito tämän jälkeen on ollut vähäistä, mutta ainakin heinäkuussa 1949, vieraskirjan mukaan, ovat vierailleet: Nils Frostner, hammaslääkäri Marianne Schartan ja Irja Dahlin sekä fil.maisteri Magareta Schatan-Arnell. Sittenmin näyttää kuin yhteydet olisivat kokonaan katkenneet...

Eräs Sakkola-komitean aktiivisista jäsenistä päätoimittaja Henry Holm ja rouva Holm kävivät Suomessa kesällä 1980 ja olivat vieraina kodissamme. Tällöin päätettiin herättää henkiin vaikeiden vuosien aikana syntyneitä ystävyys-suhteita kummikuntien kesken.

Henry Holm kirjoitti sitten toimittamassaan Etelä-Ruotsi Sanomissa laajan artikkelin kummikuntatoiminnasta sekä Sakkolasta ja sakkolalaisista. Tämä kirjoitus julka-

Väinö Huuska puhumassa juhla-illallisella — Jussi tulkkasi — pöydän takana Yrjö ja Anna Raaska ja Alex Andersson. Muut vas. ruotsalaisrouva, rouva Huuska, tuntematon ruotsalaisrouva Väinö Viskarin vieressä, takana näkyy rva Karonen ja kunnansihteeri Strömngren.

Karttojen luovutus. Vas. Ernst Åkesson, tulkki Jussi (seisomassa), rouva Andersson, luovuttajat Y. Raaska, E. Kurikka ja Alex Andersson, edessä selin Eeva Koiranen.

taan käännettynä jossain Suvannon Seudun numerossa.

Vaikka yhteyden pidosta silloin sovittiin, niin jäi se monen vuoden ajaksi toteuttamatta. Kunnes keväällä -84 säätiön valtuuskunta, puheenjohtajansa Eero Kurikan esityksestä, antoi hallituksen tehtäväksi ottaa yhteyden Hörbyn kuntaan, mahdollisen kummikuntavierailun järjestämiseksi. Yhteyshenkilöiksi valittiin hallituksen vp Esko Kallonen ja jäsen Elli Pulakka. Monien kirjeiden ja sähkeiden jälkeen saatiin Henry Holmin välityksellä tieto, että Hörbyn kunta olisi halukas toimimaan retkikunnan isäntinä ja toivottaa entisen kummikunnan edustajat tervetulleiksi.

Retkelle ilmoittautui 20 osanottajaa, joista mukaan lähti 19. Matka alkoi Tampereelta linja-autolla Turkuun, josta Wiging-linja Rosella vei Tukholmaan. Linja-auto seurasi mukana ja matka Tukholmasta Hörbyyn kesti 7 tuntia.

Hörbyn kunnan edustajat olivat nähneet paljon vaivaa retkeläisten vastaanottamiseksi. Käyttöön oli varattu vanha ja arvostettu Stora-hotelli, jonka edessä isäntien edus-

tajat, kunnanvaltuuston puheenjohtaja Alex Andersson, kunnanhallituksen puheenjohtaja Albin Persson ja kansliapäällikkö Bo Sdrömgren, ottivat retkikunnan vastaan.

Tulokahvit tarjottiin hotellissa, jonka jälkeen lähdettiin tutustumiskierrokselle. Hörbyn museo tarjosi

mielenkiintoista nähtävää vuosisatojen takaa. Tutustuttiin 1100-luvulta olevaan Fulltoftan kirkkoon, jossa pidettiin hartaustilaisuus ja pastori Björn Nyberg selosti kirkon mielenkiintoista ja monivaiheista historiaa. Kirkkoja Hörbyssä on 11 kappaletta. Hörbyn kunnan järjestämään juhlaillalliseen osallistui kunnan johdon lisäksi joukko kummikuntatoimintaa lähellä olevia m.m. aktiivisesti mukana ollut kouluneuvos Ernst Åkesson. Pj Andersson toivotti vieraat tervetulleiksi, sanoen Hörbyn kunnan arvostavan suuresti sitä, että sodanaikainen kummikunta näin halusi pitää yhteyttä vuosikymmenien jälkeen ja toivoi ettei vastaisuudessa yhteys katkeaisi. Illallisilla puhuivat myös kunnallisneuvos Persson, kummikuntatoiminnassa mukana ollut Ernst Åkesson muisteli kummikuntatoiminnan alkuvaiheita.

Illallisen aikana esiintyi useita kertoja Hörbyn Nuoris-orkesteri sekä kansantanssiryhmä. Puheensa Suvanto-säätiön hall. pj Yrjö Raaska kiitti Hörbyn kuntaa avusta sodan- ja senjälkeisen ajan vaikeina

Viirien luovutus. Oikealta kunnallisneuvos Albin Persson, valtuuston pj. Alex Andersson, Eero Kurikka, Ernst Åkesson, Yrjö Raaska.

Hörbyn Keinosiemennysasemalla. Eero Kurikan vieressä laitosta johtanut eläinlääkäri ja valt. pj. Andersson.

vuosina ja totesi, että tänäpäivänä sakkolalaisten, kuten kaikkien karjalaisten elämä on taas hyvin. Emme enää tarvitse taloudellista tukea, mutta tällaista ystävyyttä, jota täällä tänäänkin on, me aina tarvitsemme ja vaikeina aikoina saatu myötätunto on ollut sitäkin arvokkaampaa, uskon, että tällainen ystävyys edelleen jatkuu.

Raaska toivotti Suvanto-säätiön puolesta kummikunnan edustajat tervetulleeksi sakkolalaisten vieraaksi Suomeen, sopivaksi katsomanaan ajankohtana.

Tämän jälkeen Eero Kurikka, Yrjö Raaska ja Esko Kallonen luovuttivat Hörbyn kunnalle Sakkolaviirin sekä Sakkolan ja luovutetun Karjalan kartat. Lisäksi ojennettiin viirit kunnallisneuvos Perssonille, valtuuston puheenjohtajalle Anderssonille ja Ernst Åkessonille.

Eero Kurikka selosti vielä Sakkolan alueella käytyjä taisteluja ja näytti Sakkolan kartalta kovimmat taistelupaikat. Tohtori Väinö Huuska käytti huumoripitoisen puheenvuoron. Eeva Koiranen esitti kirjoittamansa ja Antti Koirasen

ruotsintaman runon, sekä kiitti perheensä puolesta kummikuntaa aikoinaan saadusta lahjoituksesta. Anja Viskari järjesti vielä yhteislaulutilaisuuden.

Isännät luovuttivat Suvanto-säätiölle Hörbyn viirin sekä kaikille naisvierailleen Hörbyn vaakunalla varustetun lusikan. Ilta jatkui pitkälle upean juhlapöydän antimia nauttien ja vilkkaasti rupatellen ja ystävällisen kanssakäymisen merkeissä, vaikka kielivaikeudet sitä rajoittivatkin. Siksiä mainio oppaamme Jussi Salonen olikin tulkina täystyöllistettynä.

Seuraavan päivän aamupalan jälkeen lähdettiin retkelle Hörbyssä sijaitsevalle suurelle Radio- ja TV-asemalle, jota sanottiin Euroopan voimakkaimmaksi, yli 300 metrin korkuisine mastoineen. Kun Hörby sijaitsee Skoonen viljavalla maatalousalueella, halusivat isännät esitellä siellä sijaitsevan keinosiemennysaseman, joka on lajissaan maailmassa kärkitiloilla monilla kehittämällä menettelytavoilla.

Laitoksen esitteli suomalaissyntyinen, hiljattain eläkkeelle johta-

jan toimesta jäänyt eläinlääkäri. Hän kertoi olleensa sodan aikana tykistöupseerina Suomen armeijassa Syvärillä, mutta oli käynyt m.m. Sakkolassakin.

Isännillä olisi ollut varattuna ohjelmaa enemmänkin, mutta kireä aikataulu ei antanut enempää myötä. Vielä nautittiin isäntien tarjoama aamiainen hotellissa, jonka jälkeen paluumatka alkoi.

Vielä lähtöhetkellä olivat isäntien edustajat toivottamassa hyvää matkaa, sekä sitä, että tapaamiset jatkuvat. Kun valtuuston puheenjohtaja oli juuri jäänyt eläkkeelle Hörbyn Osuuspankin johdosta ja kun retkeläisistä moni kuului osuuspankkilaisiin ja mukana oli m.m. Lempäälän-Viialan osuuspankin Kuljun konttorin johtaja Esko Kallonen, halusi pankinjohtaja Andersson esitellä pankin, jonka lisäksi hän ilmoitti, että Osuuspankki on varannut kahvitarjoilun matkan varrella, taukopaikassa 200 kilometrin päässä Kalmarin Osuuspankissa. Maistuvat kahvit juotiinkin, mutta kireän aikataulun takia ei laitokseen ollut aikaa tutustua, kiitettiin ja jatkettiin matkaa aikataulun mukaisesti ja oltiin sovittuun aikaan Tukholmassa, josta Sallylaivalla matkattiin Turkuun. Laivalla nautittiin yhteinen lounas ja Turusta jatkettiin linjurilla kotiin.

Matka kokonaisuudessaan oli erittäin antoisa ja toivottavasti lujiitti kummikuntien välistä ystävyyttä sekä toi monen osanottajan mieleen asioita joita eivät ehkä ennen olleet tietäneet. Poikkeuksetta oltiin matkaan tyytyväisiä vaikka jokainen itse kustansikin matkan. Matkan miellyttävyyttä lisäsi Matka-Vekan erinomaisen monitietoinen ja miellyttävä oppaamme Jussi, jonka kielitaito oli enemmän kuin tarpeen, samoin mainio kuskimme Matti, joka piti huolen siitä, että aikataulun mukaan elettiin. Heille molemmille esitettiin retkeläisten kiitokset.

Kävin kotona kylässä

Isääni Väinö Viskaria pyydettiin hänen elässään seuramatkoille Leningradiin ja sitä kautta edelleen mahdollisesti katsomaan Sakkolan Vilakkalassa olevaa kotiaan. Isä vastasi pyytäjille näin: ”Eihä kukkoa lähe kottii kyllä”. Viisaasti sanottu vanhalta aito Sakkolan mieheltä. Mutta pojastapa polvi muuttui. Minä kävin kotona kylässä.

Olimme vaimoni kanssa erään Tampereen Raittiusystävien seuramatkalla Leningradissa syyskuussa 1984. Perjantai-illalla olimme perillä suuressa yli 5 milj. asukkaan kaupungissa. Lauantaipäivän valjettua aloin suunnitella miten pääsisin turvallisimmin Sakkolaan. Seurueemme muut jäsenet valmistautuivat lähtemään kiertoaajelulle ja eri nähtävyyksiä katsomaan. Minulle kuitenkin Leningrad ei anna mitään, joten lähdin kaupungille seikkailemaan yksin. Tunnin verran kyselyä eri kytimuotoja onnistuin saamaan yksityisauton, jossa oli kaksi nuorta hyvin pukeutunutta ja siistää miestä, joista toinen puhui auttavasti suomea. Sovittiin maksu ja ajettiin suomeapuhuvan pojan kotiin sopimaan lastenhoitoasiat ja ilmoittamaan, että viivymme iltaan asti. Suomeapuhuva poika vakuutti minulle, että voit luottaa heihin, ja niin lähdimme matkalle koti Karjalaan. Alussa etsittiin oikea ulosmenotie ja kohta ohitettiin Toksovon tienhaara, samoin Sosnovo (Rautu) ja saavuimme Kiviniemen silloille. Koski pauhasi kovasti, ajoimme hiljaa ohi. Rautatien ja Sakkolan aseman ohitettua ja kirkolle lähestyttyä oli laitumella tuhansia mustia lehmiä, joita paimenet vartioivat (paimensivat). Kirkon paikalla kasvoi, niin kuin monet siellä kävijät ovat todenneet, puita. Rappeutuneet rappuset ja portin-

pylväät oli vain jäljellä. Istuin hetkeksi rappusille ja pidin itsekseni pienen rukoushetken, jonka toinen venäläispoika kuvasi.

Mieleeni tuli Aleksanteri Aavan runo katsellessani komeita mäntypuita Kirkonmäellä: ”Luona kirkomäkes petäjain, juuret yhäti on kiinni synnyinmaassa”... Jatkoimme matkaa ja hautausmaan kohdalla loppui asfalttatie ja alkoi soratie. Hautausmaan kaikki kolmen portin rappeutuneet pylväät olivat pystyssä. Venäläiset olivat haudanneet myös omiaan sinne meidän sakkolalaisten omaistemme sekaan. Olivatkohan kunnioittaneet Karjalaan jääneiden vainajiemme muistoa?

Purpuaan saavuttuamme pysähdyimme ja kuvasimme Juho ja Tau-

no Koirasen kotipihan (Emma-tätini) ja jatkoimme Haparaisiin. Seuratalo seisoi sinivihreän värisenä paikoillaan ja taloissa, ilmeisesti entisissä, asuttiin ja perunaa nostettiin kuokilla. Keljan mäen päälle päästyämme pysähdyimme ja katselimme kauniille Suvannolle päin ja muistelin isäni kertomaa Keljan ankarista taisteluista talvisodan jouluna. Niin sitten saavuimme kotikylääni. Mikkelin majatalon, kotini, komeat lehmukset ja jalavat olivat elävinä ja isoina vastaanottamassa syntymäkotiinsa saapuvaa miestä. Sukumme esi-isät aina 1690 alkaen olivat tallanneet näitä maita. Olin nyt yksin, vieraalla maalla, kuitenkin kotona kylässä, onnellisena. Kertailin mielessäni lapsuuttani, muistelin missä oli navetta missä

Vilakkalan näkymä Lam'mäeltä.

sauna ja aitta ym. Kävelin pihapiirin moneen kertaan ja otin kuvia. Pellot olivat hyvässä kasvukunnossa, oli juuri tehty jonkinlaisella niittosilppurilla heinä (AIV) luultavasti. Rakennuksia ei mitään ei edes perustuksia.

Vilakkalan risteyksessä pysähdyimme ja kävelin Kalervo ja Eero Viskarin kotipaikalle, jossa oli komeasta kuusiaidasta yksi kuusi pahasti nojallaan, ja jokin maankaiuvu oli menossa Mutalammille päin. Kauppojen sokkelit ja rappuset olivat paikoillaan. Koulun kohdalla otettiin kuva minusta ja pojat vähän ihmettelivät kun kerroin, että olen käynyt tässä koulua 4 vuotta. Kaarnajoki (Paukkula) oli komea peltovainio ja kymmeniä työkoneita työssä. Taloja ei missään. Niin jatkui matka Taipaleeseen, ohitettiin Koppolisuo, jossa minäkin kävin poikasena muuramassa. Terenttilän koulua ei ollut, mutta paikan tunnisti hyvin, niin saavuimme paikkaan, jossa on ollut ennen lossi sekä silta. Nyt ei ollut kumpaakaan, oli vain mahtavasti virtaava Taipaleen joki, joka teki minuun suuren vaikutuksen. Otettiin valokuvia ja paikallisia miehiä oli ongella rannalla. Kysyttiin onko missään siltaa että pääsisi yli ja sitä kautta Metsäpirttiin ja Leningradiin. Ei ole siltaa, oli vastaus. Käännyimme ympäri ja lähdimme ajelemaan takaisin. Lossin kohdalla, vastapäätä meitä, oli jokin iso rakennus, varasto ja vastapäätä samoin, noin kilometri lossin paikasta oikealle, karsarin näköisiä, isoja tiilisiä rakennuksia. Vanhoja rakennuksia kuten Pärssisen Rinkelikauppaa, Ukko-sen Manun ynnä muiden rakennuksia ei ollut.

Terenttilän koulua vastapäätä neljä ihmistä nostivat perunoita ja muutama lehmä oli laitumella. Siinä ajaessamme hiljaa kohti sakkolaa, muistelin Er P. 6:n miesten kertomuksia Taipaleen kovista taisteluista ja muistelin myös itsekin Tai-

Vilakkalan majatalon pihapuut.

Samppa Viskari korjaa entisen kotipihansa aittaa.

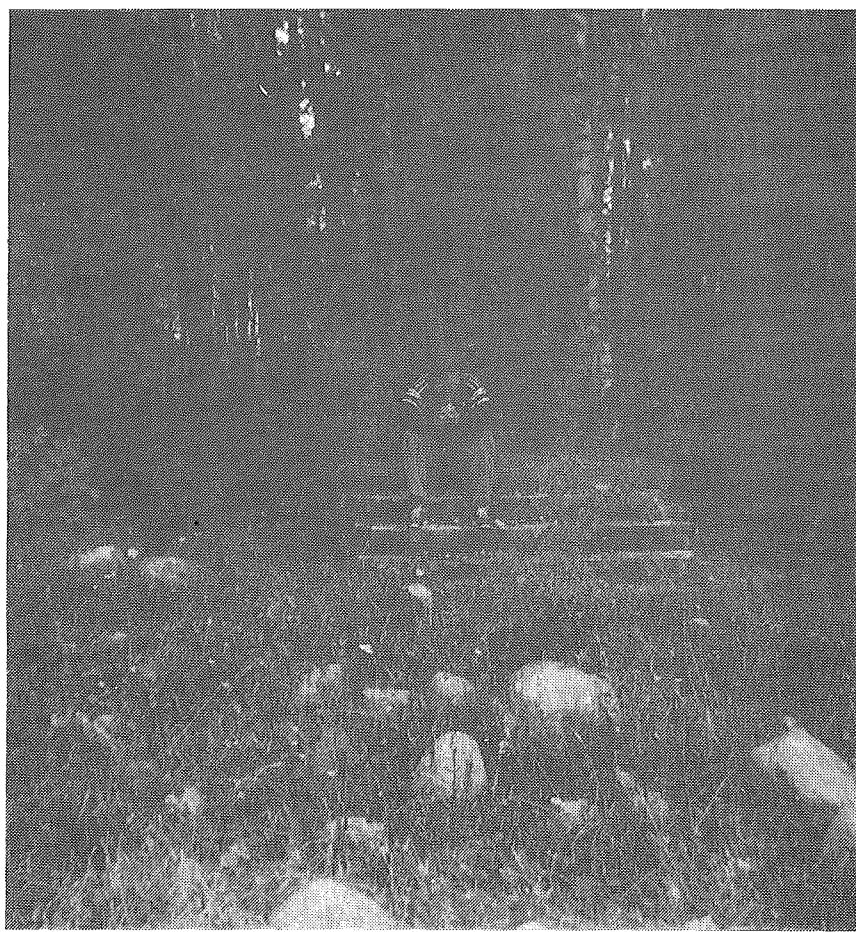
paleen Olympialaiset kesäisin ja Terenttilän ja Vilakkalan koulujen väliset hiihtokilpailut. Saavuttuamme jälleen kotini kohdalle pysäytettiin ja kävin ottamassa pihasta valkoisen sirenintaimen muistoksi.

Saavuimme illalla onnellisesti ja minä kiitollisin mielin majapaikkaani, jossa jo kovasti oltiin huolissaan minun yksinäisen miehen rohkeasta matkasta kotikylääni.

Olen asunut täällä Orivedellä yli 40 vuotta, enkä ole kotiutunut tänne enkä ilmeisesti kotiudukaan. Juureni ovat Sakkolassa. Maallista luonnollista juurta nyt minulla on täällä tukenani, sillä istutin valkoisen kotisirenintaimen juhlallisesti pihaani, ja toivon, että se lähtisi kasvamaan ja kukoistamaan.

Paluumatkalla pyysin matkanjohtajalta kun siinä linja-autossa yhteislauluja laulettiin, että kiitokseksi meidän ja minun matkani onnistumiseksi laulettaisiin: Soi kunniaksi Luojan. Laulu oli voimakas ja oli kiitollisuuden osoitus matkan onnistumisesta.

Orivedellä Mikkell' sunnuntaina 1984 Samppa Viskari

Rukoushetki kirkonraunioilla.

Haitermaan kyläjuhla Lempäälässä 30.9.1984

Oli sydäntä lämmittävää jälleen, kahden vuoden tauon jälkeen nähdä oman kylän ihmisiä. Tosin muutaman tunnin aika on kovin lyhyt. Ei siinä juuri muuta ennättänyt, kuin tervehtiä, niitä kaikkein tuumman näköisiä. Onneksi ymmärsin istuttaa itseni samaan pöytään Kiurun Aukustin kanssa ja puhe kääntyi Lobrolaan. Aukusti arveli, ettei Lobrola alkuaan ollut kylän, vaan talon nimi. Tietoni ovat samansuuntaiset. Haitermaassahan asui 1600-luvun alkupuolelta läh-

tien Lobroja. Aukusti arveli heidän talonsa sijainneen Suvannon rannalla Alamäeltä kirkolle päin. Vanha karttakopio, joka on laadittu vanhojen verokirjojen perusteella tukee tätä olettamusta. Taloja oli neljä. Kolme rannassa ja yksi hiukan kauempana. Niin pienestä alusta Haitermaa viidessä sadassa vuodessa kasvoi siihen kokoon, jollaisena se jäi uusien omistajien hallintaan.

Nyt olemme 40 vuotta asuttaneet näitä läntisempiä alueita. Kuulin

perheestä, joka aikansa etsittyään, löysi sopivan maan. Peltoa ei ollut, ei rakennuksia. Ei edes kunnan tietä. Perheeseen kuului isän ja äidin lisäksi anoppi ja kahdeksan lasta. Ensin rakennettiin pienempi tupa, josta aikanaan tuli aitta, Vähin erin nousi lainojen avulla uusi, suurempi ja navetta y.m. tarpeelliset rakennukset. Siinä oltiin taatusti lujilla — koko perhe. Tämä tarina ei liene mitenkään "ainutlaatuisen", mutta tämä on ainoa, jonka minä tunnen. Aikanaan perhe kasvoi ulos kodistaan. Löysi oman paikkansa. Tila jäi yhdelle pojista. Sitä hoidetaan ja kunnostetaan jatkuvasti. Tämänhetkinen perhe on edellistä puolta pienempi, mutta työstä ei ole puutetta. Homma on kahden ihmisen varassa. Isoäiti on jo vanha ja

lapset vielä liian pieniä. "Kyllä kai talo kohentuu, jos vain terveyttä riittää" arveli isäntä. Tarkoitus on hieman "modernisoida" elinympäristöä. Koko sydämestäni toivon, että he onnistuisivat.

Aina ei kuitenkaan kovakaan työ auta. Eräs mukana olleista kertoi edellisten tapaan raivanneensa pelot. Kahtena peräkkäisenä vuonna vei halla kaiken. Oli pakko lähteä ja etsiä muuta työtä.

Helpolla emme taatusti ole päässeet. Mutta hämmästyttävän hyvin olemme selvinneet, vaikka meitä joskus vieroksuttiinkin. Alkuperäämme pidettiin jotenkin hämääränä. Mutta sitähän se suinkaan ei ole. Meidän alkuperämme löytyy kauniisti arkistoituna ja avautuu jokaiselle asiasta kiinnostuneelle. Papit ovat laatineet meistä Sakkolalaisista omat asiakirjansa. Meistä on olemassa vero-, maa- ja henkikirjoja, kuten muistakin suomalaisista.

Olemme hämmästyttävän monin eri tavoin tallennettuina historiallisiin arkistoihin. Mikrofilmien avulla on mahdollista päästä kurkistamaan hyvinkin kauas menneeseen. Ainakaan vanhempiin asiakirjoihin tallennettua tietoa ei voine syyttää valheellisuudesta. Papit yleensä tunsivat "laumansa" ja veroviranomaiset heidän varallisuutensa, ja sitäpaitsi muste oli kallista kuten paperikin, tämä käy erittäin selvästi ilmi ensimmäisistä sakkolalaisista Rippikirjoista, jotka ovat ahdettu niin täyteen nimiä, että niitä on vaikea erottaa toisistaan. Myöhemmin

Tätini Loviisa Kannuksen muistolle

Olimme tänään sateisena loka-kuun päivänä saattamassa Sinua viimeiselle matkalle.

Saattoväkeä oli paljon, minä heidän joukossa. Pappi puhui kauniis-

tilanne korjautuu ja taloissa asuvat ihmiset helpommin löytyvät omilta sivuiltaan.

Näin tässä taas kävi, jouduin kauas varsinaisesta aiheesta, Haitermaan kyläjuhlasta. Toisaalta, siitä varmasti kirjoittaa moni muukin. Toivottavasti Suvannon Seutu saa kopion juhlaan kirjoitetusta runosta, josta henki niin aito ikävä, että pakostakin itketti. Tekisi ihan mieli ehdottaa, että joku musiikki-ihminen säveltäisi k.o. runon vaikka vain hiljalleen hyräiltäväksi. Terveisin

Kyllikki Villentytär.

Valitettavasti toimittaja ei ole saanut Haitermaan kyläjuhlasta mitään aineistoa, itse en päässyt kun auto ei ollut kotona ja linjurit eivät enää kulje. Aineisto mitä tänne tulee sopii myös lehteen, kun tilaa tulee — viime numerosta joutuivat siihen tarkoitettut runot väistymään tilan puutteen vuoksi, silti kaikki tulee aikanaan. Toimittaja.

ti siitä, kuin sait viettää vanhuutesi päivät tyttäresi, vävyysi ja lastenlastesi ympäröimänä. Se oli Sinulle täysipainoista elämää, ja olit sen ansainnut, mutta pitkän elämäsi aikana olit myös kokenut raskaita aikoja. Aina ei ollut kaikkea, ei edes välttämättömyksiä. Kuinka monta kertaa lähditkään naapuriin "lainaamaan" milloin mitäänkin, että meillä lapsilla olisi evästä kouluun tai vaatetta päälle.

Kun jäimme orvoiksi olit meille myös äiti, jonka luokse tulimme. Niin monta kiitosta jäi lausumatta, mutta tiedän, että ymmärsit.

Sait elää pitkän elämän keskuudessaamme ja joskus tapaamme tuolla puolen Jordan virran jos on rauha ikuinen.

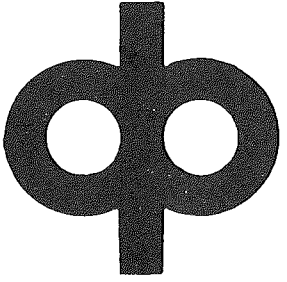
Kiittäen ja siunaten

Rauha

Tuomas-enoni muistolle

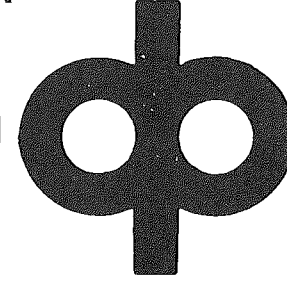
Olit nykyisin elävistä syntyperäisistä petäjärväläisistä vanhin. Sinä muistit synnyinkylämme sellaisena kun se oli lapsuudessasi. Muistit Nuoramäen ja synnyinkotisi.

Jouduit jo nuorena rautatien palvelukseen. Ensin oman kylän asemalla ja sieltä Viipuriin ja näin jouduit pois synnyinkyläsi elämänpöydästä. Olit minullekin silloin vieraampi kuin viimeisinä elinvuosinasi. Sillä nyt eläkevuosinasi tulit mi-

TÄMÄN PÄIVÄN PANKKIPALVELUA
— PERINTEISIIN NOJAUTUEN —
LEMPÄÄLÄSSÄ JA VIIALASSA
PAIKKAKUNNAN JA JÄSENTEN PARHAAKSI

Lempäälän-Viialan
Osuuspankki

nulle lähimmäiseksi sukulaiseksi. Enoksi, johon aina luotin ja aina muistin.

Elämäsi ei ollut viimeisinä vuosinasi helppoa. Silmiesi valo himmeni ja toi vaikeuksia ja häiriöitä elämäsi. Osait kuitenkin suhtautua vaikeuksiisi valittamatta. Osait suhtautua omaisiin kaikkiin puolin ystävällisesti, herttaisesti ja auttavaisesti, mikäli se oli sinulle mahdollista.

Viimein tuli vaivoihisi vapautus. Vaikka meistä omaisista tuntui sanomattoman raskaalta menettää sinut. Hautajaispäiväsi 27. 10. 1984 oli meille omaisille raskas surun päivä.

Se oli minulle erittäin raskas ja surullinen. Olithan aina minua kohtaan niin hellä ja hyvä. Olithan enää ainoa läheinen sukulaiseni, jota rakastin ja johon luotin. Sydämellinen kiitos hyvydestäsi. Osait suhtautua meihin omaisiin niin tasapuolisesti, ystävällisesti ja auliisti.

Saakoon maallinen tomusi rauhallisen levon rakastamasi isänmaan povessa.

Muistosi on minulle rakas ja kaldis. Se säilyy mielessäni niin kauan kun elämäni liekki jaksaa palaa.

Sinua muisteleva

Tyyne

Kuolleita

Loviisa M ä n n i k k ö o.s. Käppi syntyi 9. 5. 1893 Sakkolassa, kuoli 7. 10. 1984 kotonaan Pälkäneellä. Hänen entinen kotikylänsä oli Sakkolan Kiviniemi.

Ida K o p o n e n o.s. Eeva syntyi 28. 7. 1984 Sakkolassa, kuoli 13. 9. 1984 Rautalammilla. Entinen kotikylä Sakkolan Sipilänmäki.

Iida M y l l ö o.s. Nalli syntyi 14. 12. 1899, kuoli 4. 10. 1984 Pirkkalassa. Viimeinen kotikylä Sakkolassa oli Kiviniemi.

Tuomas N u o r a syntyi 13. 5. 1895 Sakkolan Petäjärvellä, kuoli 13. 10. 1984 Tampereella. Hän oli vuosikymmenet Valtion Rautateiden palveluksessa.

Hannes L e m m e t t i syntyi 3. 9. 1904 Sakkolassa, kuoli 16. 10. 1984 Pirkkalassa. Hänen entinen kotikylänsä oli Sakkolan Voloska. Talvisotaan hän osallistui ErP 6:n riveissä ja haavoittui jatkosodassa kaksi kertaa vaikeasti. Hän oli so-
tainvalidi.

Eino Emil M e s k a n e n syntyi 15. 7. 1910 Sakkolassa, kuoli 24. 9. 1984 Oriveden sairaalassa. Viimeinen kotipaikka Orivesi.

Tyyne Maria S a n d s t r ö m o.s. Pitkänen syntyi 18. 9. 1921 Sakkolassa, kuoli 31. 8. 1984 Kirkkonummella. Hänen entinen kotikylänsä oli Sakkolan Viiksanlahti.

Raimo Aulis M e s k a n e n syntyi 3. 10. 1930 Sakkolassa, kuoli 30. 9. 1984 Hämeenkyrössä. Entinen kotikylä Sakkolan Haparainen.

Hannu Adam K o p p a n e n syntyi 25. 4. 1933 Sakkolassa, kuoli 22. 9. 1984 TAYKS:sa. Entinen kotikylä Sakkolan Riiska.

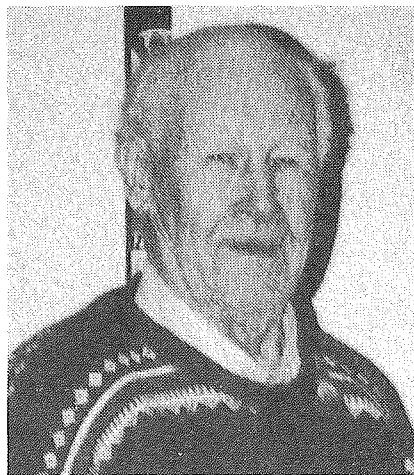
Hilja R u o k o m ä k i o.s. Ikävalko syntyi 8. 10. 1916, kuoli 2.

10. 1984. Hän oli syntynyt Valkjärvellä, mutta jo varhaislapsuudessa hänen vanhempansa muuttivat Sakkolan Lapinlahden kylään, josta tuli hänenkin kotipaikkansa. Viialassa oli hänen kotipaikkansa liki 40 vuotta.

Eino Albert T e n k a n e n syntyi 18. 7. 1918 Sakkolassa, kuoli 16. 10. 1984 Tampereella.

Vuosia täyttäneitä

95 VUOTTA täytti 26. 10. 1984 Maria N u o r a o.s. Tiinus Kauha-joella. Entinen kotikylä oli Sakkolan Haparainen ja muutaman vuoden Metsäpirtin Terenttilä.

95 VUOTTA täytti 3. 12. 1984 Matti K ä p p i eli Kankaan Matti Äänekoskella. Entinen kotipaikka Sakkolan Kiviniemi. Virkeänä, korkeasta iästään huolimatta, asustelee yksin "poikamiehenä" Äänekoskella. Muistellen haikeana Kiviniemenkosken suuria lohia, joita saatiin silloin ennen.

85 VUOTTA täytti 11. 9. 1984 rouva Lempi Maria P i t k ä n e n o.s. Nuora Vammalassa. Entinen

kotikylä Sakkolan Røykkylä. Lempi Pitkänen on toiminut pitkään Martta-järjestössä ja saanut Marttaliiton hopeisen ansiomerkin.

Merkkipäivää juhlittiin 8. 9. 1984 Vammalan rukoushuoneessa runsaan omaisten ja ystävien joukon toivottaessa onnea ja Siunausta tuleville päville.

80 VUOTTA täytti 9. 9. 1984 Armas R e p o Huittisissa. Hänen entinen kotikylä oli Sakkolan Kaarna-joki.

80 VUOTTA täytti 24. 9. 1984 Toivo E. M ä n n i k k ö Viialassa. Monet ovat olleet tehtävät ja harrastukset tällä Sakkolan Kiviniemestä matkaeväänsä saaneella pojalla. Varsinainen ammattihän hänellä on ollut maanviljelys, jota harjoitti täällä Hämeessäkin aina viime vuosiin asti. Harrastuksista mainittakoon vain Kiviniemen Nuorisoseura, jonka toimintaan hän tuli mukaan jo nuoruusvuosien innolla ja jonka yksi tukipylväs hän oli koko seuran toiminta-ajan.

Yhä vieläkin tarvitaan Toivon alttiutta monissa seuroissa, Viialan Karjalaiset muunmuassa ovat saaneet hänestä pätevän kirjurin.

Monista muista harrastuksista lienee nykyisin rakkaimpana sota-veteraanien toiminta ja varsinkin Vapaussoturien yhä harvenevat riivit ovat lähellä hänen sydäntään.

Kiviniemessä hän oli myös Kiviniemen Urheilijain eturivin voimistelija ja lähellä kansallistasoa yleisurheilijana. Nyt hän on Suvanto-säätiön tilintarkastajana, jota tointa on hoitanut vuosikymmenet.

Monet kunnia- ja ansiomerkit ovat todisteena hänen näkyvästä toiminnastaan elämän eri aloilla.

Tämä monitoiminen mies on yhä vieläkin elämää lähellä ja niinpä hän on säilyttänyt valoisan elämäntähtämyksen, josta ei puutu huumorin kukkasiakaan.

Merkkipäivänään hän ja vaimonsa Meri joutuivat monien kiitosten ja onnittelujen kohteeksi vieraanvaraisessa kodissaan, niin yksityisten kuin yhteisöjen taholta.

80 VUOTTA täytti 10. 10. 1984 Aleksander K u k k o Petäjävedellä. Entinen kotikylä oli Sakkolan Valkjärvi. Hän toimii edelleen Suvannon Seudun asiamiehenä.

80 VUOTTA täytti 6. 11. 1984 Matti T i i n u s Viljakalassa. Hänen entinen kotikylänsä oli Sakkolan Purpua.

80 VUOTTA täytti 11. 11. 1984 Jalmari K i i s k i Somerolla. Hän on syntynyt Sakkolan Riiskassa. Maanviljelyksen ohella hän uutterasti toimi Riiskan nuorisoseurassa sekä oli Sk kyläpäällikkönä.

80 VUOTTA täytti 2. 12. 1984 Helmi U o s u k a i n e n Nokian Linnavuorella. Hän toimi Etelä-Karjalan Nuorisoseurojen Liiton nuorisohjaajana vuosikymmeniä jatkosodan jälkeen. On osallistunut nuorisoseura- ja kuorotoimintoihin Kiviniemessä joka oli hänen kotikylänsä Sakkolassa. Suvanto-säätiön hallitukseen hän kuului yli 20 vuotta ja on edelleen säätiön valtuuskunnan jäsen, sekä Suvannon seu-

dun toimituskunnan jäsen ja lehden asiamies.

80 VUOTTA täytti 29. 11. 1984 Helmi J o r o o.s. Paukkunen Huittisissa. Hänen entinen kotikylänsä oli Sakkolan Viiksanlahti.

75 VUOTTA täytti 10. 1. 1984 Arvo O l l i k a i n e n Imatralla. Syntyisin hän on Sakkolan Lapinlahdesta. Hän on toiminut nuoruudesta saakka autoonkuljettajana aina eläkevuosiinsa saakka. Edelleen on hyväkuntoinen.

75 VUOTTA täytti 6. 10. 1984 Toivo K o i r a n e n Lempäälän Kuljussa. Hänen entinen kotikylänsä oli Sakkolan Sipilänmäki. Harrastuksena on ollut urheilu, kuorolaulu ja muu musiikkiharrastus.

75 VUOTTA täytti 11. 10. 1984 Impi Anna P a u k k u Huittisissa. Entinen kotikylä Sakkolan Kelja.

75 VUOTTA täytti 24. 11. 1984 Lempi L a a m a n e n o.s. Karttunen Pirkkalan vanhusten asuntolassa. Hänen entinen kotikylänsä oli Sakkolan Sipilänmäki.

50 VUOTTA täytti 26. 9. 1984 lastentarhanopettaja Maija Liisa L a m p p u Helsingissä. Hän on täydentänyt opintojaan eri maissa, Israelissakin hän opiskeli vuoden. Maija Liisa Lampu on syntynyt Sakkolan Ojaniemessä. Onnitteluihin yhtyy lukuisa ystäväpiiri.

50 VUOTTA täytti 6.10.1984 toimistosihteeri Anneli I m m o n e n o.s. Naskali Hyvinkäällä. Hän on syntynyt Sakkolan Kiviniemessä.

50 VUOTTA täytti 4.12.1984 filosofian maisteri Airi V i d e g å r d o.s. Pelkinen Ranskassa. Hän on syntynyt Sakkolan Kiviniemessä.

Avioliittoon vihittyjä

Avioliittoon vihittiin Varpaisjärven kirkossa helluntaina 9.6.1984 Mirja Kurikka ja Heikki Parvainen sekä Marketta Karvonen ja Markku Kurikka. Mirja ja Markku Kurikan vanhemmat ovat Liisa ja Väinö Kurikka Varpaisjärven Lukkarirasta, entinen kotikylä Sakkolan Karhola.

Häävieraiden joukossa oli m.m. Lempi Kärkkäinen o.s. Koppanen Metsäpirtistä. Nykyinen kotipaikka Varkaus.

Kostissa

Olin "kostissa" kummeilla Hörbyssä Ruotsissa 26.9.-84, josta haluan kiittää Suvanto-säätiötä ja kaikkia jotka olivat järjestämässä tätä ensimmäistä kummikuntavie-railua neljäänkymmeneen vuoteen.

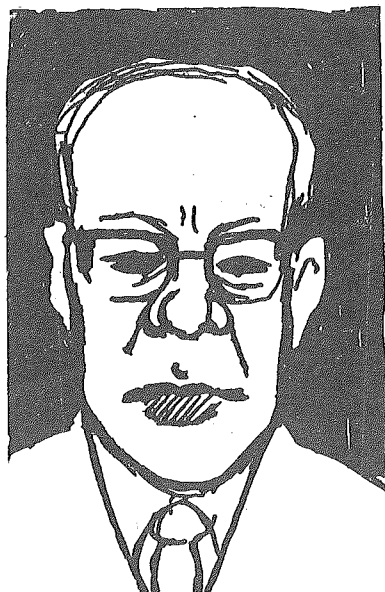
Samalla kiitän Hörbyn kaupungin- ja seurakunnan edustajia, jotka ottivat meidät niin suuremmoisesti ja vieraanvaraisesti vastaan, vieläpä saimme muistoksi käynnistä oikein kummilusikat!

"Kost' matkasta" kiittäen

Asta Valkonen
Vesilahti

Hannu J Paukku
**SAKKOLAN KYLÄT
TUVASTA TUPAAN
1939**

**SAKKOLAN
HISTORIAA II**
On erittäin sopiva joululahja.
Myynissä Lempäälän-Viialan
Osuuspankissa 37500 Lempäälä.

Toimituksen tuoli

Aineiston tarjonnan puolesta kulunut toimitusvuosi on ollut kaikista antoisin näistä vuosista. Lehden sivumäärääkin on näin voitu lisätä entisestään. Tästä kaikesta on minun nöyrästi kiitettävä jokaista avustajaa ja asiamiestä, sillä ilman aineistoa tai lehden levikkiä työ olisi toivotonta.

Parhain kiitos kaikille! Jokaisen kirjoitus on tarkoitus lehteen saada sopimaan. Eikä kukaan saa lopettaa. Etenkin Viiksanlahti Haitermaa seutu on ollut lähes loppahtaneena. Mihin tytöt on kadonneet? Kyllä "Selkullekin" seurakunta-

aiheista on paljon muistelemisen arvoista!

Tähän joulunumeroon sattui pieni tungos, on Hörbyyt ja muut ajankohtaiset aiheet laitettu etutalalle. Ensi vuoden ensimmäiseen numeroon on tarkoitus saada vielä jatko-osaa kaipaavat aloitetut kirjoitukset. Silti lisää kirjoituksia, sillä kun numero on ladontavaiheessa, jälleen pohja paistaa aineesta tyhjistä laatikosta.

Tänä syksynä on täytynyt neljä vuosikymmentä jatkosodan välirauhasta, sekä 45 vuotta talvisodan alkamisesta. Näitä surullisia tapahtumia kunnioittaen ja muistaen olen tähän numeroon laittanut vuonna 1956 kirjoittamani runon Suvantolan sillat, myös meitä vanhempien sukupolvien työntekeä ja taisteluja kunnioittaen ja muistaen.

Meidän ajastamme nämä vuodet 1939 ja 1944 olivat surujen kyllästä-mää elämän polkua. Vuonna 1939 käytiin 8—13 päivä Kiviniemen taistelu, kun 130 miestä pääsi Kiviniemeen lauttoja käyttäen yli Vuoksen, osaksi siksi, että huomattava osa Eteläpohjalaisesta rykmentistä jätti asemansa ja meni livohkaan.

Putkiliike P Nuora Ky

37560 KULJU
puh. 676 100

VEIKKO SOKURA
**Erikois-
hammasteknikko**
TAMPERE
Mäkipäänkatu 39—41 II kerros
Puh. 556615

Pirttiläisten kirja

Viime vuosina on ilmestynyt monia karjalaisia kotiseutukirjoja. Yksi niistä on Pirttiläiset. Sen on toimittanut, kustantanut ja pääosin kirjoittanutkin metsäpirttiläissyntyinen kotiseutu- ja paikallislehtimies, päätoimittaja Eero Kuoppa.

Sakkolan ja Raudun miehistä kootut 6 rajakomppania ja 1 Er patr. valtasivat rannan takaisin. Vain 7 vankia antautui Mustosen konepajan kellarista, muut tuhoitiin. Joulukuun 25—27 päivinä oteltiin Keljassa, jossa kannaksen pitäjien miehet valtasivat menetetyn rannan takaisin. Menetykset näissä taisteluissa Sakkolan osalta olivat Kiviniemessä kaatuneita ainakin 4, Keljassa yli 10:n, lisäksi invalidit ja lievemmin haavoittuneet.

Onneksemme voimme nyt toivottaa toisillemme Hyvää Joulua ja Rauhan Uutta Vuotta!

Pirttiläiset-kirja sisältää tarinoita ja kuvauksia Laatokan ja Suvannon maisemassa sijainneesta pienestä Kannaksen rajapitäjästä, tuosta kuulun Taipaleenjoen pitäjältä.

Lyhyet kyläkuvaukset pitäjän kuudesta koulupiiristä, aikalaisten mielikuvat kotiseudustaan, kymmenet ennen julkaisemattomat valokuvat ja Johannes Laurilan laatima kylittäinen asukasluettelo tekevät kirjasta pirttiläisille itselleen läheisen ja mielenkiintoisen muillekin karjalaisille, varsinkin kotiseututyön harrastajille.

Kirjan riipaisevin luku on kuvaus Metsäpirtin polttamisesta talvisodan ensimmäisenä päivänä. Nuoret suojeluskuntapojat joutuivat sytyttämään omatkin kotinsa. Jäljelle jäi vain kirkko, sitä kun ei kukaan halunnut sytyttää. Sotilasjohto totesi myöhemmin, että Taipaleen rintaman kestäminen riippui suuresti siitä, ettei venäläisillä ollut suojaa pakkasessa. Uhraus ei siten ollut turha.

Kirjasta kiinnostuneet voivat tilata sen os. päätoimittaja Eero Kuoppa, Kotokulma, 14200 Turenki.

AH

Perämoottorit Ruohonleikkurit Moottorisahat sekä muut polttomoottorikoneet

Pienkonekorjaamo

NUORA-MOTOR

Härmälänkatu 15, TAMPERE
Puhelin 931-654 411

Perämoottorit Ruohonleikkurit Moottorisahat sekä muut polttomoottorikoneet

Toivotamme ystäville ja liiketuttaville

**RAUHALLISTA JOULUA ja
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA**

Pärssisen Konepaja

35500 KORKEAKOSKI — PUH. (935) 81204

Oli seestynyt taivas tyyntynyt Vuoksi
veet idästä länteen jokena juoksi.
Suvanto matkaan saattavi lastaan
Imatran kuohujen aaltoja vastaan.

Taatot maahan ikihongat taittoi
yli joen kulkea, portaat laittoi.
Isät raatoi aamun, ahersi illan
keräsi kiviä ja rakensi sillan.

Lietsoissa lännen, nous selällä myrsky.
Aallokko ajaa, lyö hyökynä tyrsky.
Malmien kumu, papit messuja luki.
Kansa rannalle rientää, siltaa tuki.

Raivona tuuli tyrskyjä työntää.
Silta virtaan sortuu, perustus myöntää.
— Jää kyynelten maata, jää autiorantaa.
Aallokko vain venheen kauaksi kantaa.

— — —
Vuossadat vierii, aika kiertoaan jatkaa.
Yli niemen Vuoksi nyt pauhaten matkaa.
Lännessä lähteet, suunta on itää!
Töyräät jo korkeat kestää ja pitää.
Heräämme: Aamu on päivään uuteen.
TIENTEKOON kauaksi tulevaisuuteen!

Yli yltävi kansi, kantavi jänne.
Silta uusi on meidän rakennettu tänne,
TERÄS kestää kulkea, kansikin kantaa.
Usko, toivo ja rakkaus voimia antaa.
Vellokoot uomassa valtoimet veet,
Ankkuri kestää ja rantaharjanteet!

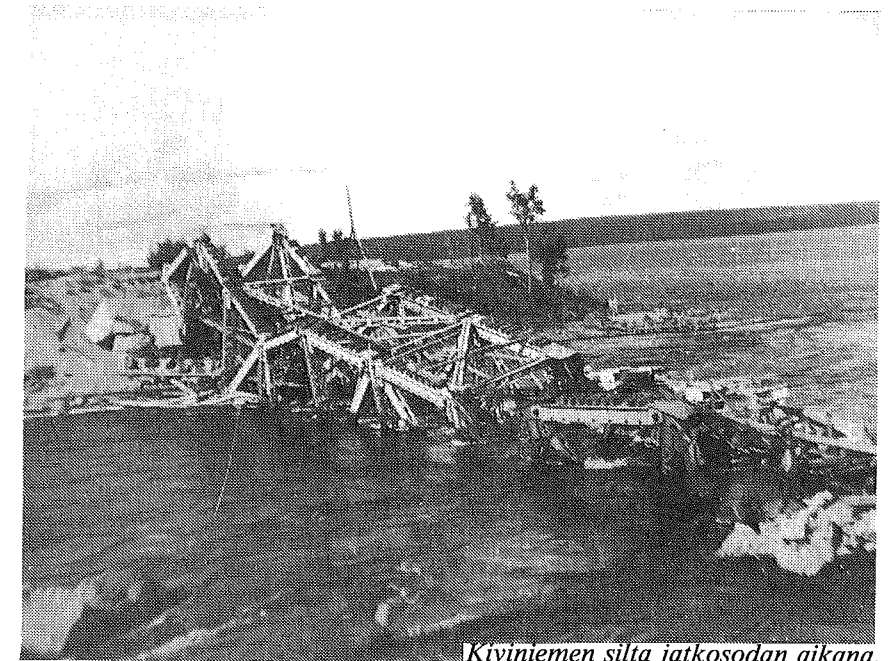
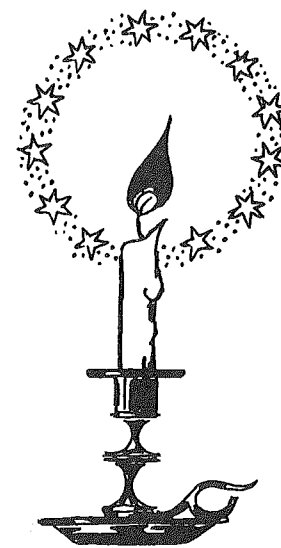
Suvantolan sillat

Valtatie aukee, samaan yhtyvi polut.
Eestyvi elo, syvään sykkivi solut.
Yli sillan pyöritti poikanen vanteen,
vanhuksen sauva kolkutti kanteen.
Leyhytti lounaat, liikutti luoteet,
keväässä iloitsi morsion nuoteet.

Leikkiin leimahti polkujen pielet,
raukesi rallatus, murtuvi mielet.
Katkesi kansi, alas ratkesi rauta.
Kuohuihin peittyi TERÄSSILLANKIN hauta.
— Jää kyynelten maata, jää autiorantaa.
Venhe on airoton ja aallokko kantaa.

— — —
Missä kannakset ja niemet työntyy meriin,
missä ympärillä aukee laajat aavat,
siellä taisteluissa uupuu seudut veriin,
siellä rintaan lyötiin syvät haavat.
Taiston murska peittää peruspaaaden pintaa.
Tummat sururistit kattaa äidin rintaa.

Kumoon kaatuneena taaton honkapylväät.
Porraspuut on menneet ajan myötä.
Kasaan murskattuna lepää kivitornit ylväät,
mennyt menneisyyteen isäin suurta työtä.
— Osa ihmisen on kovat iskut kestää,
jälleenrakentaa ja murtumasta estää.

Kiviniemen silta jatkosodan aikana.

Meidän aherrusta ajassa on työmme.
Rantakaltaalla me työtä ahkeruimme.
Kauas aallokosta tukipaalut lyömme.
Pintaa tuulen tuomaa kauas lapioimme.
Lapsuus rakennelmaan riittää pinta-alaa,
toivoon rakentaa, uskoon perustusta valaa.

Käen kukunnasta rajan rannat raikaa,
on siellä autuasta hetken viivähtää.
Jälleen sunnuntaita, nuoruus aikaa...
Kotiseudun laulut ÄÄNEEN helkähtää.
— Tie arkeen viekin: Iloisella miellä!
MEIDÄN POLUT YHTYY SUVANTOLAN TIELLÄ!

Viljo Purontaa

Ystävyyttä yli rajojen

Matka on tehty ja Hörbyssä käyty,
ystävyyttä tunnettu yli rajojen.
Muistot niin kauniit mieleen jäivät,
yksi kerrallaan esiin pulpahtaa.

Meitä pidettiin kuin piispaa pappilassa,
oli ystävyys ylenpalttinen.
— Kun rintamalla ja evakkotiellä oltiin
alkoi Hörby apuaan antamaan.

— — —
Siellä oli niin vihreä luonto,
kauniit kaupungit ja hoidetut pihamaat.
ikivanhat kirkot ja ihmeet niissä,
että lähteekin rupes pulppuamaan.

Taivasta hipova televisiomasto,
sen ihme koneet meille näytettiin.
Keinosiemennysasema sonneineen ja
kone jolla siementä pilleihin pakattiin!

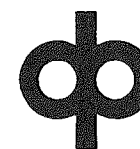
Oli lähtijäisjuhla soittokuntineen
ja kansantanhuneen.
Tippa silmässä puheita kuunneltiin.
Kahtapuolin lahjoja jaettiin!
Jäi muistot mieleen ihanat niin!

Ystävät vieraiksi kutsuttiin.
"Näkemiin Hörby!" sanottiin.
— Ei tuntunut matka pitkältä
Ruotsin teillä
opas kun oli niin hyvä meillä!

Laina Huuska

Tauno Hynnä
37550 MOISIO

**TAMPEREEN SEUDUN
OSUUSPANKKI**

- JOUSTAVAN PALVELUN PANKKI -

Kaikki sähköasiat

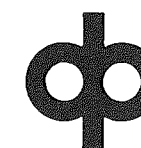
voimme toimittaa edullisesti

NYT SÄHKÖLÄMMITYSASENNUKSET SOPIVASTI

RAASKAN SÄHKÖLIKE

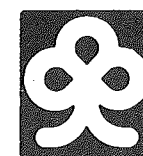
A-RYHMÄN SÄHKÖURAKOITSIJA

VESILAHTI — Puh. 931-739 541

**VESILAHDEN
OSUUSPANKKI**

joustavaa
pankkipalvelua

Tampereen Aluesäästöpankki

auttaa — neuvo — palvelee

**LEMPÄÄLÄN
PELTITYÖ**

OM. V. RIIKONEN

Puh. Tampere 751 886 (verstaaseen)

Suorittaa kaikkia rakennusalan pelti- ja rautatöitä
urakalla ja laskuun.

**SUVANNON
SEUTU**

Suvannon ympäristön kotiseutu-
lehti, ilmestyy 1985 8 kertaa
vuodessa.

Tilaushinta 40 mk vuosikerta.

Ilmoitushinnat 1 mk palsta cm
vakinaisista ilmoituksista alen-
nus.

Toimituksen ja konttorin osoite
37370 Narva. Puhelin
(931) 734 843.

Postisiirtotili TA 430763-1

Pankki Vesilahden Osuuspankki
37370 Narva. Käyttötilin nume-
ro 551105-42772.

Vastaava toimittaja Viljo Puro-
taa.

Toimituskunta Helmi Uosukai-
nen, Uuno Pulakka, Eero Kop-
panen ja Väinö Kekki.